

MENEER BRIDGE

Evan S. Connell

Meneer Bridge

VERTAALD UIT HET AMERIKAANS
DOOR BARTHO KRIEK

MET EEN VOORWOORD
VAN LIONEL SHRIVER

Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van het
Nederlands Letterenfonds

Uitgangspunt voor deze vertaling was de Penguin Modern Classics-
uitgave uit 2012

Oorspronkelijke titel: *Mr Bridge*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Penguin, London 2012

© Evan S. Connell, 1969

© Vertaling uit het Amerikaans: Bartho Kriek, 2014

© Voorwoord: Lionel Shriver, 2012

© Vertaling voorwoord: Gerda Baardman, 2014

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

Omslagontwerp: Dog and Pony, Amsterdam

Fotro omslag: © 123RF

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

Foto auteur: © Ralph Crane/Time & Life Pictures/Getty Images

ISBN 978 90 488 1876 1

ISBN 978 90 488 1877 8 (e-book)

NUR 302

www.lebowskipublishers.nl

Lebowski Publishers is een imprint van Dutch Media Books bv

*Ik was de wereld waarin ik liep, en wat ik zag
Of hoorde of voelde was van mezelf alleen afkomstig;
En waarachtiger en vreemder vond ik mijzelf daar.*
– Wallace Stevens

Voorwoord

Toen ik *Meneer Bridge* na dertig jaar voor het eerst weer herlas, ontdekte ik tot mijn verrassing dat de roman in de jaren dertig speelt. In mijn herinnering speelde deze studie over een stijve, onopvallende, rechtschapen pater familias in de jaren vijftig.

Bij herlezing begreep ik beter waarom ik een latere generatie in gedachten had gehad. De meeste Amerikanen die net als ik de jaren dertig niet hebben meegemaakt, zien bij de jaren dertig vooral stempellokalen en gaarkeukens voor zich. Tentenkampen voor daklozen. Investeerders die van hoge gebouwen springen. Radeloos rondtrekkende werklozen. De schaduw van de naderende oorlog die over Europa valt.

De familie Bridge behoort echter tot de bourgeoisie. Walter Bridge is jurist en de economische crisis lijkt zijn prettige vaste inkomen niet te hebben aangetast. In zijn welvarende buurt in Kansas City is weinig te merken van de crisis. Evan S. Connell merkt scherpzinnig op dat slechts weinig mensen gekweld worden door voorgevoelens van naderende historische gebeurtenissen, en de onlusten in Duitsland worden alleen terloops vermeld. De inval van de nazi's in Polen speelt vooral een rol omdat de rondreis van de familie Bridge door Europa erdoor wordt bekort.

Toch had ik dat parallelle universum van de jaren dertig wel kunnen herkennen, want het leven van mijn grootvader van vaderskant zag er net zo uit – hij was ook jurist en leek sprekend op Walter Bridge. Mijn vader en zijn familie hebben weinig last gehad van de crisis; ze woonden in een groene buurt in Norfolk, Virginia. De kinderen hadden elk een eigen kamer, sliepen tussen schone lakens en leden geen gebrek.

Meneer Bridge lijkt maar losjes in die tijd verankerd, en niet al-

leen omdat de kenmerkende eigenschappen van de jaren dertig zo ver weg lijken. Walter Bridge is vooral een Amerikaans archetypen dat van alle tijden is en in zekere zin ook tegenwoordig nog bestaat. Mijn beeld van Connells serieuze, ogenschijnlijk gezonde hoofdpersoon is vooral gebaseerd op de televisieprogramma's uit mijn kinderjaren. In mijn hoofd is hij een vage kruising tussen Robert Young in *Father Knows Best*, Hugh Beaumont in *Leave it to Beaver* en Fred McMurray in *My Three Sons*. De personages die deze acteurs speelden waren alle drie bedoeld om een positief, inspirerend beeld van de Amerikaanse man op te roepen: hardwerkend, loyaal, iemand die zijn verantwoordelijkheid serieus neemt en op de valreep nog een paar wijze woorden zegt voordat de titelrol verschijnt. Maar Connells versie van die onberispelijke kantoorheer is verraderlijk naargeestig.

Hoewel dit boek en zijn zusterroman *Mevrouw Bridge* (dat elf jaar eerder verscheen, in 1958) samen traditioneel als een portret van een huwelijk worden beschouwd, ademen ze allebei een bloedstollende eenzaamheid. Walter en zijn vrouw zijn zo totaal niet vertrouwelijk met elkaar dat hun huwelijk in emotionele zin vrijwel non-existent lijkt. Walters vrouw India wordt zich daar plotseling (voor haar doen ongewoon) pijnlijk van bewust als ze, voor hem onbegrijpelijk – hij had alleen slakkengif in de tuin gestrooid – ineens uitroept: 'Wat ze over je zeggen is waar!' en van hem wil scheiden. Toch verraadt de discussie die hierop volgt de claustrofobie en vervreemding waar ze op reageert. 'Je hebt nooit om me gegeven,' zegt India, en Walter stelt haar gerust: 'Je weet heel goed dat ik om je geef.' De doffe bewoordingen waarin ze over dat 'geven om' spreken zijn pijnlijk en de uitkomst is voorspelbaar: 'Nadat hij over die onbegrijpelijke aanval van hysterie had nagedacht, kwam hij tot de slotsom dat het het beste was er verder geen aandacht aan te schenken.'

Walter Bridge illustreert hier duidelijk dat de traditionele rolverdeling voor mannen even beperkend en pijnlijk was als voor

vrouwen. Walter heeft eigenlijk geen partner. Hij alleen is verantwoordelijk voor de gezinsinkomsten. Hij maakt lange uren om een gezin te kunnen onderhouden dat hij daardoor zelden te zien krijgt. Hij zit gevangen in de traditionele mannenrol, waar vooral waardering bestaat voor ‘financiële zekerheid, onafhankelijkheid en zelfrespect’, zoals hij dat heeft geïnternaliseerd. Hij lijkt geen onderdrukker. Hij is zelf slachtoffer.

Doordat hij India beschermt tegen de zware eisen van de financiële overlevingsslag en ervoor zorgt dat ze het gemakkelijke maar geïsoleerde bestaan van een huisvrouw met personeel kan leiden, is vooral hij de schuld van haar naïviteit in ‘een wanhopige, ongevoelige, meedogenloze wereld waarin iedereen wist dat er een papiertje zat in een Chinees fortunecookie’. Iedereen behalve India, want zij heeft nog nooit zo’n koekje gezien en eet het koekje met briefje en al op. In Walters ogen is die primitieve onwetendheid – die goeddeels door hemzelf is veroorzaakt – ‘meer dan alleen maar apart. Meer dan vreemd. Het was een beetje grotesk.’ Hij heeft duidelijk het gevoel dat hem iets door de neus is geboord. En dat is begrijpelijk. Wie wil er nu zo’n verstikkend wereldvreemd wezen – zo’n malloot, zo’n eeuwig kind – als levensgezel?

Als Walter Bridge alleen maar ‘bekrompen’ was geweest, zoals India zegt, en ‘door en door puriteins’, zoals de psychiater Sauer (alleen maar een kennis – het zou ondenkbaar zijn dat Walter in therapie ging) het formuleert, zou deze roman niet zo lang na verschijnen (in 1969) steeds een nieuw publiek vinden. Connells portret van een Amerikaanse Elckerlyc is veel gelaagder dan dat van Fred McMurray.

In de ogen van een eigentijdse lezer zijn Walters ideeën over zwarte mensen en Joden niet acceptabel, al zijn zijn vooroordelen inzake ras en sociale klasse onlogisch, ondoordacht en in zijn eigen tijd heel gangbaar. Als zijn dochter Carolyn bij de dochter van de zwarte tuinman thuis wordt uitgenodigd, verklaart Walter:

‘Carolyn hoort net zo min in Thirteenth Street en Prospect Avenue thuis als jij en ik. Die mensen moeten ons niet.’ (Dat zal ook vast wel zo zijn.) Toch staat hij op vriendschappelijke voet met de zwarte huishoudster, die haar eerste alcoholhoudende drankje, een door hemzelf gemixte daiquiri, van hem krijgt. Anderzijds beweert hij tegen het eind van de roman: ‘Hitler was krankzinnig, en dat was jammer want sommige van zijn ideeën waren verstandig’, en ergens zegt hij ‘voor de grap’ dat hij hoopt dat de Britten ‘Hitler niet al te snel zouden tegenhouden’. Aan de andere kant ontkent hij vol vuur dat hij dat heeft gezegd als zijn zoon hem citeert, en hij schrijft aan zijn dochter Ruth: ‘Ik ken een heel aantal voortreffelijke joodse mensen’ en maakt melding van een grote groep Joden die ‘een sieraad voor de wijk’ is.

Bovendien zijn Walters onverdraagzame opvattingen in strijd met zijn starre rechtvaardigheidsgevoel – dat zo veeleisend is dat hij diep neerkijkt op witteboordentrucjes om snel rijk te worden, zoals tips voor de aandelenmarkt. Maar zijn onverdraagzaamheid past wel bij zijn behoefte aan orde. Als Carolyn dreigt op te stappen uit haar dispuut uit protest tegen de afwijzing van een zwart aspirant-lid, merkt hij vertwijfeld op: ‘Ik weet niet wat het is met die jongeren van tegenwoordig, maar ze willen altijd maar alles veranderen.’

Die raciale cognitieve dissonantie ken ik van dichtbij. Mijn grootvader was een echte zuiderling en klaagde vaak over de *nigras* – zo sprak hij het uit – die zo lui waren, totaal bedorven door de verzorgingsstaat. Toch zat hij bij de lunches van de Rotary Club of de Kamer van Koophandel met genoeg naast zwarte genodigden die door alle anderen werden gemeden. Hij gebruikte nooit racistische scheldwoorden en was altijd vriendelijk voor de zwarte huishoudster, net als Walter Bridge. Mijn grootvader geloofde niet zozeer in segregatie op zich, maar hield er niet van de boel op zijn kop te zetten en onrust te veroorzaken als de boel zo ook wel draaiende bleef, zo goed en zo kwaad als het ging.

Omdat zijn houding tegenover minderheden problematisch en tegenstrijdig was, was hij niet gemotiveerd om zijn opvattingen nader te onderzoeken; dat had ertoe kunnen leiden dat hij zich ging afvragen of die ideeën niet haaks op zijn verder door en door fatsoenlijke karakter stonden.

Net als voor mijn grootvader waren ook voor Walter Bridge die vooroordelen een handicap. Ze vertroebelden zijn heldere denken en waren strijdig met zijn morele opvattingen. De auteur presenteert ze zonder commentaar en bij het zien van het racisme en antisemitisme in die passages krijg ik medelijden met zowel de bevolkingsgroepen die Walter belastert als met Walter zelf.

Walter Bridge lijkt misschien conventioneel en gezagsgetrouw, maar zijn rechtschapenheid strekt zich niet uit tot de drooglegging, want daar trekt hij zich niets van aan en hij spreekt er openlijk zijn minachting voor uit. Ook godsdienst valt niet onder zijn conformisme. Een enkele keer laat hij zich door zijn vrouw naar de kerk slepen, maar de diensten vervelen hem en hij ziet als een berg tegen het jaarlijkse diner met dominee Foster op. Foster heeft een bundel essays geschreven die Walter slaapverwekkend vindt: 'Er was niet echt iets mis mee, behalve dat het saai was. Het was buitengewoon saai. De man leek een uitzonderlijk talent te bezitten voor saaiheid. De zinnen leken stuk voor stuk met veel moeite uit een put in een emmer omhoog te zijn gezwengeld. En net als de meeste ongeneeslijk saaie mannen beschouwde hij zichzelf als levendig...' Walter ziet geen hoop meer voor de dominee: 'Hij had even weinig pit als een schaal custardpudding. Hem verachten of haten was even onmogelijk als hem mogen of achten...'

Door zijn afkeer van vroomheid onderscheidt Walter zich van de nog levende vertegenwoordigers van zijn prototype, de evangelische protestanten in het Midwesten. Net als veel hedendaagse *born-again Christians* in het midden van de Verenigde Staten zou Connells hoofdpersoon een zwarte president een ongemakkelijk idee vinden, en Walter – die mannelijke balletdansers eng vindt

en in alle staten is als Ruth haar appartement in New York met een homoseksuele medehuurger deelt – zou ook tegen het homohuwelijk zijn. Maar zijn voorliefde voor drank en zijn ongeduldige houding tegenover godsdienst plaatsen hem dicht bij de goddeloze Europeanen dan bij de hedendaagse erfgenamen van de gleufhoeden uit *Father Knows Best*.

De passages over de onverdraaglijke dominee Foster zijn een opluchting, niet alleen omdat ze een gevoel voor humor suggereren dat maar zelden aanwezig lijkt, maar ook omdat ze hevig emotioneel zijn. Het is weliswaar onderdrukte emotie, maar Walter is geen stoïcijn. De gevoelens die hij toont, vallen echter in het smalle spectrum van woede, ergernis, minachting, verontwaardiging, walging en ontzetting. In die negatieve sfeer is hij tot veel nuances in staat. Opperste vreugde is hem daarentegen vreemd – tot uitgelatenheid, verrukking, uitbundigheid, om van extase nog maar te zwijgen, is hij niet in staat. Als India aan het eind van hun rondreis door Europa huilt van blijdschap begrijpt hij daar niets van. Het lijkt wel alsof geluk hem niet alleen wezensvreemd is, maar hem ook ongepast, onmannelijk voorkomt. In de allereerste scène put hij voldoening uit de ordelijke manier waarop hij zijn financiën heeft geregeld met het oog op zijn naderende dood. Verder is tevredenheid de hoogste emotionele vervoering die hij kent. En zelfs die vredige, kalme toestand komt zelden voor, al is het wel roerend als die sereniteit in hem neerdaalt: 'Hij luisterde naar zijn dochters en zijn vrouw en sloeg zijn zoon gade, maar het drong niet meer tot hem door wat er gezegd werd; terwijl hij naar hun stemmen luisterde en naar de seizoensmuziek van de insecten leken de problemen die hem overdag hadden dwarsgezet niet belangrijk meer, en hij bedacht dat hij vrijwel alles had wat hij zich ooit had gewenst.'

Tot op zekere hoogte beseft Walter wel wat hij mist. Als hij in Parijs met India de schandalige cancan heeft gezien, kijkt hij in het hotel naar zijn slapende vrouw: 'Hij dacht aan haar lief-

hebbende omhelzing, die altijd precies hetzelfde was, hij voelde boosheid in zijn binnenste, want iets wat elke man eigenlijk zou moeten hebben was hem ontzegd.’ De wurggreep van zijn conformisme blijkt ook uit zijn buitenproportionele ergernis over de gele sokken van dokter Sauer. Hij windt zich hoe dan ook op over de flamboyante kledingstijl van de psychiater: ‘De opzichtige vesten met glazen knopen waren bijna beledigend. Zijn Europese pakken en zijn schoenen met crêpe zolen... Meneer Bridge kreeg de indruk dat het allemaal komedie was. Hij schudde geërgerd zijn hoofd.’ Weer dat woord – ‘ergernis’. Walter heeft zichzelf in een hoek geverfd en kan geen gele sokken dragen. Door zijn ‘despotische koppigheid’, die hij ook in zijn zoon herkent, kan hij op oudjaarsavond niet eens een feesthoedje opzetten.

Met een zelfinzicht dat de meeste moderne vaders angstvallig zouden onderdrukken, bekent Walter meer dan eens dat hij zijn dochters lichamelijk opwindend vindt, vooral Ruth: ‘Ze was nog nooit zo mooi geweest. Haar aanblik bracht hem van de wijs, en hij wist dat hij nooit op dezelfde manier van de andere kinderen zou kunnen houden als van haar, misschien omdat ze de eerste was, of vanwege die vreemde duisterheid binnen in haar die hij ook in zichzelf voelde.’ Later, nog explicieter: ‘Begeerte naar zijn eigen dochter was bovengekomen uit diepten waar ze verborgen moest blijven.’

Walter is zich er dus van bewust dat die aantrekkingskracht taboe is en hij geeft er nooit aan toe. Maar bij mijn voorbereidingen voor deze inleiding stuitte ik op een essay waarin werd beweerd dat de seksuele aantrekkingskracht die de hoofdpersoon van *Meneer Bridge* voor zijn dochters voelt, bewijst dat hij ‘ziek’ is. Daar ben ik het niet mee eens. Een vluchtig gevoel van fysieke aantrekkingskracht van een vader voor zijn dochter komt ongetwijfeld heel vaak voor. Maar in de jaren na het verschijnen van deze roman heeft de westerse cultuur een enorme stap terug gedaan in de richting van preutsheid, benauwdheid, repressie en dwingend

opgelegde normen voor alles wat met kinderen en seks te maken heeft. Walters bekentenis dat hij soms een vlaag van begeerte voor zijn dochters voelt, wordt tegenwoordig als veel schokken-der ervaren dan in 1969, toen de roman geschreven werd. Het lijkt me niet onwaarschijnlijk dat de auteur van een eigentijdse *Meneer Bridge* die passages zou weglaten.

Walter Bridge is het klassieke onvolmaakte personage dat genadeloos wordt neergezet, met vooroordelen en al, ingeperkt door zijn zelfbeeld en de conventies van zijn tijd. Door zijn tekortkomingen lijkt hij completer, ronder, echter. Maar is hij ook sympathiek? Daar gaat het niet om. Hij is invoelbaar. Er is van alles mis met hem, maar je begrijpt hoe hij zo geworden is. Zijn onvolmaaktheid is schrijnend en de manier waarop hij met oogkleppen op door het leven gaat, roept compassie op.

Connell construeert hier een archetype, geen stereotype. Walter is een echt individu en toch lopen er hele legers Walter Bridges op de wereld rond – want de starre, rechtschapen pater familias met strikte opvattingen over alles wat je wel en niet hoort te doen is niet alleen een Amerikaans mannelijkheidsmodel. Dit is een duurzaam portret, al was het alleen maar omdat toekomstige generaties dezelfde ervaring te wachten staat als Walter: je houdt je altijd precies aan de regels en uiteindelijk blijf je achter met het gevoel dat datgene waar het in het leven werkelijk om gaat je door de neus is geboord. Het raadselachtige innerlijke leven van Jim Anderson in *Father Knows Best*, Stephen Douglas in *My Three Sons* of Ward Cleaver in *Leave it to Beaver* heeft me nooit geïntregeerd. Maar dankzij Connells bijzondere tederheid en aandacht voor details komt een man die we normaal zouden wegzetten als saai – overbekend, zonder geheimen – in reliëf naar voren als een memorabel, ontroerend icoon, een schitterende miniatuurtragedie.

Ten slotte nog iets over de stijl. De kleine hoofdstukjes, als likjes verf op het doek, zijn pointillistisch, als door een schilder

gemaakt. Het proza is helder, stellend en aangenaam eenvoudig. Connell blijft de stem van zijn personage trouw en bedient zich zelden van literaire stijlmiddelen als metaforen. De tekst is soepel leesbaar en uitnodigend narratief. Maar wat ik aan *Meneer en Mevrouw Bridge* het meest bewonder is de neutraliteit van de auteur. Connell schrijft de lezer nooit voor wat hij moet denken. Hij nodigt de lezer uit zelf conclusies te trekken, bijvoorbeeld over de vraag of Walter onverdraagzaam en bevooroordeeld is en zo ja, hoe dat komt. De schrijver maakt zijn aanwezigheid niet voelbaar. In dit boek vinden we alleen Bridge en zijn gedachten en daden. Ik ben er zelf nooit in geslaagd een tekst te schrijven waarin mijn eigen opdringerige, manipulatieve interventie zo volledig ontbrak. Jammer dat Connell na 1976 vrijwel geen romans meer heeft geschreven, want al vanaf zijn debuut beheerst hij een kunst die voor een fictieschrijver misschien wel de allerbelangrijkste is: hij wist wanneer hij zijn mond moest houden.

Lionel Shriver

I • LIEFDE

Vaak dacht hij: mijn leven begon pas toen ik haar leerde kennen.

Ze zou het fijn vinden dat te horen, dat wist hij zeker, maar hij wist niet hoe hij het tegen haar moest zeggen. Op de toppen van de hartstocht riep hij buiten zichzelf: 'Ik hou van je!' maar zelfs die woorden waren onbevredigend. Hij wilde dat hij iets anders kon zeggen. Hij voelde de behoefte haar te laten weten hoe diep hij zich van haar nabijheid bewust was als ze 's nachts bij elkaar lagen, en elke ochtend als ze wakker werden en 's avonds als hij thuiskwam. Maar hij wist geen passende woorden te bedenken.

En de jaren verstreken, ze kregen drie kinderen en wenden aan hun leven samen, en uiteindelijk kwam meneer Bridge tot de slotsom dat zijn vrouw niet meer van hem moest verwachten. Per slot was hij advocaat en geen dichter; hij zou nooit kunnen veinzen iets te zijn wat hij niet was.

2 • GEZINSPORTRET

Elke ochtend als hij op kantoor kwam ging zijn blik meteen naar de foto van zijn vrouw en kinderen die in een zilveren lijst op zijn bureau stond. Hij had de foto exact daar gezet waar hij hem hebben wilde, zodat die hem nooit stoorde bij zijn werk maar hij het gezin kon zien wanneer hij maar wilde. Er waren ook foto's van later maar deze stond hem het meest aan: Ruth was vijf jaar, Carolyn

drie, en Douglas was nog een baby. De meisjes zaten op de bank in de fotostudio, aan weerszijden van hun moeder, die Douglas op schoot had. De foto was ordelijk, symmetrisch en sereen.

Op een maandagmorgen zag hij op kantoor bij binnenkomst dat de foto was verplaatst. Kennelijk was de vrouw die het kantoor in het weekeinde schoonmaakte vergeten waar hij hoorde te staan. Hij zette hem terug waar hij hem wilde hebben. Vervolgens bleef hij een paar minuten lang bewegingloos in zijn draaistoel naar de foto zitten kijken; en hij vroeg zich weer af hoe zijn leven verdergegaan zou zijn als hij de vrouw die zijn echtgenote geworden was nooit had ontmoet. Hij voelde zich ten diepste aan haar verplicht. Voor zijn gevoel was de totstandkoming van het gezin een raadselachtige prestatie waaraan hij maar weinig had bijgedragen. Zij had dat op een of andere manier bijna in haar eentje gedaan. Hij had voor het geld gezorgd en hij had beslissingen genomen, maar die dingen leken in het niet te vallen vergeleken bij wat zij had gedaan; en hij moest vaak denken aan enkele regels uit een brief van een beroemd man die hij niet lang nadat hij haar ontmoette gelezen had: *Gij alleen hebt mij geleerd dat ik een hart heb – gij alleen hebt een diep licht in mij omlaag laten schijnen, en omhoog, in mijn ziel. Alleen gij hebt mij aan mijzelf onthuld; want zonder u had ik niet meer van mijzelf leren kennen dan mijn eigen schaduw – die op de muur zien dansen, en zijn fantasieën gehouden voor mijn werkelijke daden. Waarlijk, wij zijn maar schaduwen – wij zijn niet begiftigd met werkelijk leven, en al wat het meest werkelijk aan ons lijkt is slechts de ijlste substantie van een droom – tot ons hart wordt beroerd.* Die regels hadden zo'n indruk op hem gemaakt dat hij ze had overgeschreven en lange tijd bewaard; hij had vaak op het punt gestaan ze aan haar voor te lezen omdat ze zijn gevoelens zo glashelder en teder weergaven.

De gedachte aan een leven zonder haar deed hem opschrikken.

Omdat het tijd was om aan het werk te gaan, schraapte hij vervolgens zijn keel, snoot zijn neus en liet Julia bij zich komen.

Af en toe ging hij naar de bank bij zijn kantoor om de hoek om zijn effecten te bekijken. Voor hij naar de kluis in de kelder ging wipte hij meestal aan bij de directeur, Virgil Barron, die hij al verscheidene jaren kende. Ze woonden niet ver van elkaar in de wijk Mission Hills, en beiden waren lid van een gezelschap dat altijd aan een ronde tafel lunchte in de Terrace Grill van het Muehlebach Hotel. Na een bezoekje aan Barron van enkele minuten liep hij naar beneden, vroeg om het kistje uit zijn safeloket en liep ermee naar een van de met walnoot betimmerde hokjes. Daar zette hij het lange zwarte metalen kistje midden op tafel, sloot de deur, zette zijn leesbril op, maakte het kistje open en begon de aandeelbewijzen en obligaties te bestuderen.

Elke obligatie en elk aandeel was keurig op briefformaat gevouwen. Op elke envelop had hij een lijstje gemaakt van de inhoud: de certificaatnummers, het aantal aandelen, de aankoopdatum, en het betaalde bedrag. Achter op elke envelop had hij de adviezen van zijn effectenmakelaars om te verkopen of te houden genoteerd, samen met de datum en de verkoopprijs. Als hij het advies van de makelaar had opgevolgd en een bepaald effect had verkocht, had hij daar een aantekening van gemaakt. Maar hij verkocht zelden iets, want hij was van mening dat het vrijwel nooit nodig was te verkopen als je in een solide, goed geleide onderneming belegde. Er waren uitzonderingen: zelfs de meest voorzichtige belegger moest bereid zijn te erkennen dat de tijden kunnen veranderen; maar, zoals hij zijn vrouw om de zoveel tijd voorhield, zodat ze definitief van dat principe doordrongen zou zijn tegen de tijd dat hij doodging: je kon beter te weinig handelen dan te veel.

Als hij zijn effecten doorkeek – en soms de cursieve tekst over de voorwaarden doorlas, maar vaker de fraaie dikke documenten bekeek alsof het museumstukken waren – dacht hij geregeld terug aan de inschattingsfouten van zijn vader en verscheen er een frons

van ergernis op zijn gezicht. Verscheidene duizenden dollars waren verspild aan nepgoudmijnen, aan ontwerpen van uitvinders, en aan soortgelijke speculaties. Er was nu nog één dikke envelop propvol paperassen die van die dwaasheden getuigden: certificaten van bedrijven met namen als 'Amazon Bonanza' en 'Del Rio Silver King', en handgeschreven beloften om leningen terug te betalen. Ze waren opgevouwen zoals zijn vader ze vele jaren geleden had opgevouwen. De meeste van die bedrijven bestonden niet meer en de paar die nog bestonden waren op geen enkele beurs genoteerd, en de mannen die beloofd hadden het geld terug te betalen waren dood; maar het was een kleine moeite de papieren te bewaren en het kon dwaas zijn ze te vernietigen. Hij beleefde er echter geen plezier aan ze door te kijken. Ze ergerden hem en bezorgden hem een gevoel van gêne vanwege zijn vaders naïviteit.

Het feit dat zijn vader hem niets had nagelaten zat hem overigens niet dwars. Een erfenis had alles eenvoudiger gemaakt en het was zonde dat het geld was verspild, maar verder dacht meneer Bridge er zelden aan. En in één opzicht had hij zich voorgenomen te profiteren van de dwaasheid van zijn vader: hij zou zijn vaders fouten niet herhalen.

Hij kocht dus aandelen van bedrijven die hij als onmisbaar beschouwde. Nutsbedrijf Metropolitan leek het veiligst omdat zijn diensten onmisbaar waren en zijn monopolie gegarandeerd, maar hij had ook aandelen gekocht van voedsel- en drankondernemingen met een lange ononderbroken historie van dividenduitkeringen, en hij had voor kleinere bedragen aandelen gekocht van meer speculatieve ondernemingen als American Tobacco en Union Pacific Railroad. Dat waren naar zijn mening allemaal ontegenzeggelijk solide bedrijven, en in perioden dat de beurs nogal op en neer ging zag hij met genoegen en tevredenheid hoe stabiel zijn beleggingen waren.

Hij had tegen zijn vrouw gezegd: 'Als het zover komt, India, dat